

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№9

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 690 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-sentyabrda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Postdan xaridgacha: influenser va ilg'or veb-ilova (PWA – progressive web app)ning chakana sotuvga real ta'siri	14
Abdulaziz Madjidov	
Ta'lim xizmatlari bozori samaradorligini oshirishda ta'lim klasterlarining roli	22
Imamova Nilufar Asamutdinovna	
Korxona raqobatbardoshligini oshirishda marketingning tovar strategiyasidan foydalanish holati.....	29
Xidirov Sherzod Olimovich	
O'zbekistonda moliyaviy savodxonlikni institutsionallashtirish: NFIS, Finlit.uz va ta'lim islohotlari	34
Irgashev Anvar Farxodovich	
Moslashuvchan menejment tizimlarini yashil iqtisodiyotga integratsiyalash tasnifi	39
Umarov Bexzod Batirovich	
Qishloq xo'jaligida innovatsion marketing strategiyasini ishlab chiqish.....	43
Sheraliev Axror Sodiqovich	
O'zbekiston Respublikasida moliyaviy bank xizmatlarini rivojlantirishning tendensiyalari, undan samarali foydalanish imkoniyatlari va konseptual jihatlarini	48
Roziqov Behzod Bahrom o'g'li	
Metallurgiya korxonalarida raqamli texnologiyalarni joriy etish chet el tajribasi	54
Abdullayeva Matluba Nematovna	
Исследование связи между восприятием изменения климата и внедрением устойчивых методов ведения сельского хозяйства в Узбекистане	59
Светлана Ражабова, Бахром Миркасимов	
Surxondaryo viloyati qishloq xo'jalik tarmog'ini barqaror rivojlantirishni iqtisodiy-ekologik modellari	68
Abdug'aniyev Otabek Allajonovich, Xo'jamqulov Bekzod Turdaliyevich	
Milliy iqtisodiyotda real sektor salmog'i va uning o'zgarish tendensiyalari	75
Mambetjanov Qahramon Qurbandurdiyevich, Isroilova Muhabbat Rustamjon qizi	
Qo'shilgan qiymatni soliqqa tortish uslubiyoti: xususiyatlari, vazifalari va muammolari	89
Xaitov Shuxrat Sharipboyevich	
Kognitiv yondashuv asosida tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalari grammatik va diskursiv kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy modeli va pedagogik texnologiyasi.....	94
Dadadjanova Feruza Muhammadyusupovna	
Transport tizimining rivojlanishi milliy iqtisodiy o'sishining asosi sifatida	98
Narziyev Umidjon Baxrillayevich	
Loyiha risklarini aniqlashda zamonaviy usullar va ularning samaradorligi.....	105
Marufhanov Davron Xasanovich	
Современные методы управления на железнодорожном транспорте в процессе трансформации системы.....	109
Кушакова Мамура Наримановна	
Финансовые механизмы и модели менеджмента в развитии устойчивой экономики транспортных компаний	115
Шарапова Гулчехра Рустамовна	
Kasbiy ta'limda o'quvchilarning raqamli kompetensiyasini shakllantirish va baholashning innovatsion yondashuvlari	120
Maxkamova Zuhra Tursunpulotovna	
Audit ishi sifati darajasini oshirish yo'nalishlari.....	124
Qushmatov Otaxon Qurbonaliyevich	

Erkin iqtisodiy zonalarda investitsiya loyihalarini moliyalashtirishning nazariy va amaliy asoslari.....	131
Yuldashev Baxtiyor Gayradjonovich	
Ko'chmas mulk qiymatini baholash va uning ekonometrik tahlili	135
Jaloliddinova Mohira Alisher qizi	
Современные тенденции и вызовы бюджетно-макроэкономической политики в Узбекистане	142
Хазраткулова Лола Нармуминовна	
Intellectual mulkda iqtisodiy mohiyat, mazmun hamda huquqiy jihat uyg'unligi	148
N.D.Maxmudova	
Axborot texnologiyalari asosida ta'limda loyiha boshqaruvida sun'iy intellekt va mashinali o'qitish imkoniyatlari	152
Xodjiyeva Durdona Abdurasolovna	
Концепция "Зеленого учета" и его значение для экономического развития.....	157
Умарова Зулайхо Турсуновна	
Iqtisodiyotning asosiy tarmoq va sohalariga kiritilgan investitsiyalarning joriy holati tahlili	166
Ismailova Kutlibeka Ulug'bek qizi	
O'zbekistonda yoshlar tashkiloti faoliyatini tashkil etishning o'ziga xos jihatlari va rivojlanish bosqichlari	172
Usmonov Adxamjon A'zamjonovich	
O'zbekiston Respublikasi maxsus iqtisodiy zonalarini investitsion holatini hududlar kesimida tahlili.....	178
Anvarxonov Abdulatifxon Jamshidxon o'g'li	
Kichik biznes va o'rta biznesni rivojlantirish orqali aholi farovonligini ta'minlash.....	184
Ahmedov Oybek Turgunpulatovich, Nurqulov Nurbek Sirojiddin o'g'li	
Fiskal siyosat instrumentlari orqali yashirin iqtisodiyotni qisqartirish va legallashtirish metodologiyasi.....	189
Ergasheva Malikaxon Avazxon qizi	
Fond bozorida savdo strategiyasi va uni amalga oshirishga yo'nalishlari.....	192
Soliev Istam Ixtiyorovich	
Sanoat korxonalarini innovatsion rivojlantirishning asosiy tamoyillari	197
Yuldasheva Kamola Miraliyevna	
Iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda davlat boshqaruvi tizimining isloh qilinishi: Tajriba va istiqbollar.....	202
Mashrabaliyev Ibroximbek Mashrabaliyevich	
Iqtisodiyotning real sektorida investitsion loyihalarni moliyalashtirish amaliyoti.....	209
Qosimova Lola Sultanovna	
Sanoat mahsulotlari eksportida logistika zanjirining uzluksizligini ta'minlash: nazariy asoslar va amaliy yondashuvlar.....	217
Kurbonova Ma'mura Abdukarim qizi	
Soliq ma'murchiligiga zamonaviy texnologiyalarini joriy etish orqali qo'shilgan qiymat soliq ma'murchiligi bazasini kengaytirish yo'llari	222
Raxmonqulov Umidjon Rustam o'g'li	
Инновационные подходы к созданию проблемно-ориентированной системы прогнозирования, оптимизации и управления отраслями региональной экономики (жилищное строительство)	231
Далиев Ахтам Шарафутдинович	
Tovar-moddiy resurslar harakati samaradorligini oshirishda UZEX faoliyatining joriy holatini baholash.....	238
Sherzod Xolmurodovich Pardayev, Mamatkulov Farrux Gulomjon o'gli	
Sog'liqni saqlash tizimida tadbirkorlik faoliyatining turlari	244
Solikhova Dildora Alisher qizi	

“O‘ztemiryo‘lyo‘lovchi” ajning asisii faoliyatini samaradorligini oshirishda autsorsing xizmatini joriy etish strategik asoslari	250
Kaxarova Nilufar Yerkinjonovna	
Mintaqani kompleks rivojlantirishning metodologik asoslari va ustuvor yo‘nalishlari.....	256
Jumayeva Zulfiya Qayumovna	
Sog‘liqni saqlash tashkilotarida xarajatlar samaradorligini ta‘minlash masalalari	260
Raximova Maftuna Axmadjon qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlarida sof foydani taqsimlash bilan bog‘liq bo‘lgan soliq solish masalalari	264
Suyunov Otabek Shuxrat o‘g‘li	
O‘zbekiston qonunchiligida raqamli transformatsiya jarayonida elektron to‘lov kartalarini soxtalashtirishni jinoyatlashtirish	276
Maxsadaliyeva Maftuna Toxir qizi	
Mamlakatimizda intellektual xizmatlar bozorini rivojlantirish masalalari.....	281
Miyassarov Davron Abdurashid o‘g‘li	
Validation of the dutch eating behaviour questionnaire (DEBQ) in a sample of uzbek women.....	285
Khursana Usmanova, Dr Muhammad Bilal, Dilafuz Qo‘chqorova	
Iqtisodiy xavfsizlik tizimlarini o‘ziga xos jihatlari	295
Nabiyev Bexzod Shavkatovich, Bayboboeva Firuza Nabijonovna	
Davlat qarz siyosatini optimallashtirishda islomiy moliya instrumentlarining qo‘llanish imkoniyatlarini kengaytirish yo‘nalishlari	299
Tilabov Nasrulla Tashmurotovich	
Роль институциональных структур фондового рынка в обеспечении финансовой стабильности.....	305
Камилова Севара Анваровна	
The Impact of Digitalization on the Management System in the Entrepreneurial Environment of Uzbekistan.....	309
Ibragimova Saida Ilkhomovna	
China’s Investment Strategy in Uzbekistan: Sectoral Trends and Strategic Implications (2013–2024).....	313
Maftuna Nuriddinova	
Qo‘shilgan qiymat solig‘i tushunchasi va uning iqtisodiy mohiyati	319
Eshkarayev Bobir Chariyevich	
Raqamli boshqaruvning afzalliklari va uni rivojlantirish istiqbollari	324
Xolbayeva Marg‘uba Qazoqboyevna	
Korporativ boshqaruvning nazariy asoslari: O‘zbekistonda qo‘llanish imkoniyatlari.....	328
Jumayeva Guzall Sherxon qizi	
Audit organizations in Uzbekistan	332
Razzaqov Jasur Xamraboevich, Yaqubov Matrasul Mavlonberdiyevich, Sabirova Nodira Komil qizi	
Xorijiy investitsiyalarning turlari va xususiyatlari	337
Gofurov Doston Boxromovich	
Mahalliy budjet mablag‘larining samaradorligini oshirishda auditning o‘rni.....	341
Primova Shaxnoza Komiljonovna	
Модели управления государственными финансами в зарубежных странах.....	345
Наимов Шохрух Шарофиддинович	
O‘zbekistonning sirkulyar iqtisodiyotga o‘tishi: yashil o‘sish indikatorlari tahlili	352
Hakimov Anvarjon Abdulloyevich	
Innovation management in the education system: practical challenges, international experience, and effective strategies based on the example of Uzbekistan.....	356
Imomov Inomiddin Abdulxamidovich, Egamberdiyev Farhod Botirovich	
Трансформация энергетического комплекса Узбекистана: текущее состояние и перспективы развития	363
Хмель Е.В., Мирджалилова Д.Ш., Дерюгина Е.А., Лозовская Н.А.	

Improving the efficiency of personnel management and optimizing labor costs in Sam Glass LLC.....	368
Musayeva Shoira Azimovna, Agzamov Avazkhon Talgatovich	
Interactive design and museum management: enhancing guided tours through IOT and virtual solutions.....	374
Ibrokhimova Aziza Abbasovna	
Hududlar investitsion jozibadorligini oshirish yo'llari.....	379
Imomova Kamola Novfal qizi	
"Innovatsion usulda baliq yetishtirishning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari (Sirdaryo tumani misolida)"	385
Bo'ltakov Sardor Oqbo'ta o'g'li	
Bank filial tarmoqlari samaradorligini baholashning xorijiy tajribasi va undan O'zbekiston banklari amaliyotida foydalanish imkoniyatlari	392
Xoshimov Og'abek Nizomjon o'g'li	
Zamonaviy iqtisodiyotda davlat xaridlarinin elektron savdolarining o'rni	398
Burxanov G'ofur Baxodirovich	
Реализация концепции развития рынка зеленой экономики в сфере экономической безопасности Республики Узбекистан.....	401
Юнусова Римма Рахманбердиевна	
Tijorat banklaridan "foyda" solig'ini undirishning bugungi holati.....	408
Ergasheva Lobar Raxmatulla qizi	
O'zbekiston oziq-ovqat sanoatini iqtisodiy rivojlantirish yo'nalishlari	415
Abasova Gulirano Rahmatullo qizi	
Xorijiy tajribalar asosida ekologik tadbirkorlikning innovatsion va investitsion yo'nalishlarini tashkil etish	419
Turg'unova Tursunoy Maratovna	
Sanoat korxonalari jozibadorligini oshirishda marketing strategiyasini amalga oshirish xususiyatlari	424
Raxmonova Feruza Musakulovna	
Turizm sohasida investitsion faoliyat: nazariy asoslar va amaliy yo'nalishlar.....	428
Ergashev Durdonaxon Aziz qizi	
Qashqadaryo viloyatida barqaror turizmning rivojlanish tendensiyalari va mavjud muammolar tahlili.....	432
Suyunova Dilnoza Mexridin qizi	
Iqtisodiy rivojlanish jarayonida investitsion resurslarning mutanosib taqsimlanishi: samaradorlik va ustuvor yo'nalishlar.....	436
Otaboyev Feruzbek Oybek o'g'li	
Xususiyy banklar faoliyatini rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning moliya bozoriga ta'siri	441
Abduqahhorov Asilbek Ahror o'g'li	
Mehnat resurslari tushunchasi, tarkibi va uning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati.....	447
Kobilova Zebo Bobokulovna	
Xorijiy davlatlar tajribasida moliyaviy siyosatning makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi roli.....	453
Jabborova Dilafruz	
The impact of exchange rate policy on the financial-monetary system and economic growth.....	459
Raxmanova Laylo Baxodirovna	
Современные вызовы и модельные подходы к обеспечению конкурентоспособности банковской системы Узбекистана.....	464
Юлдашева С.Ш.	
Iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishda soliq mexanizmidan samarali foydalanish yo'llari	470
Ishimova Mohinur Absalomovna	
Innovative pathways for advancing sustainable tourism in Uzbekistan.....	477
Feruz Karimov	

Tijorat banklarida biznes subyektlari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish yo'llari.....	482
Mirpulatova Luiza Mansurovna	
O'zbekistonda sanoat zonalarining rivojlanish bosqichlari va huquqiy-me'yoriy asoslari	488
Vafoyev Akmal Ikromovich	
Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan samarali foydalanishda Germaniya tajribasi	493
Pardayeva Maftuna Ulug'bek qizi	
Korxonalar moliyaviy faoliyati bo'yicha auditorlik risklarini xalqaro standartlar asosida baholash	497
Shirinov Uchqun Abduxalilovich, Abduxalil-zoda Ra'no Muzaffar qizi	
Ishlab chiqarish xarajatlarining tarkibi va ularni pasaytirish usullari	501
Sodiqov Mirahror Abbos o'g'li	
O'zbekiston Respublikasi hududlarini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishda mahalliy budjetlarning ahamiyati.....	509
Sharopov Dilshodjon Raxmatullayevich	
The role of small business enterprises in enhancing the well-being of the population in Uzbekistan	513
Djalilova Shaxlo Ismoiljon kizi	
O'zbekistonda IPOlarni tashkil etish jarayonlari tahlili	518
Alikulov Azamat Tuygunovich	
Kichik sanoat zonalarini faoliyatining iqtisodiy-statistik tahlili (Surxondaryo viloyati misolida).....	522
Ozoda Batirovna Sakiyeva	
Hududlarning innovatsion turistik salohiyatini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish	528
Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li	
Integrating circular economy principles in marketing and operations of grape export companies for green transition.....	534
Usmonova Diyora Mahmud kizi	
Foreign experiences of improving the quality of services in the field of tourism.....	541
Raxmonov Siyovush Turob ugli	
Z avlodining iste'dodli vakillari uchun raqobat: davlat boshqaruvi sektorining maqsadga yo'naltirilgan raqamli avlodni jalb etish strategiyalari.....	546
Nosirova Shaxzoda Bohodir qizi	
O'zbekiston Respublikasida uglerod solig'ini joriy etish orqali soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish va yashil iqtisodiyotga o'tishni jadallashtirish imkoniyatlari: ekologik, iqtisodiy va institutsional yondashuv	560
Jo'rayev Ahmad Saitnazar o'g'li	
Tijorat banklari reytingiga ta'sir qiluvchi asosiy moliyaviy ko'rsatkichlar tahlili.....	566
Karabayev Nodir Abduhamidovich	
Budjet tashkilotlarida tuziladigan moliyaviy hisobotlarning ahamiyati.....	578
Norqulova Qutlug'nigor Oloviddinovna	
Методы и критерии оценки эффективности конкурентоспособности предприятия	582
Хусейнов Рахим Али оглы	
Zamonaviy HR texnologiyalarining korxonalar samaradorligiga ta'siri: "O'zbekiston temir yo'llari" AJ tajribasi.....	589
Xursanova Gulshan Ravshan qizi	
Oliy ta'lim muassasalarida innovatsion menejment strategiyalarining samaradorligini oshirish yo'llari	593
Pulatova Dildora Abdushukurovna	
Oliy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarni qo'llashning bugungi kunda o'rni va ahamiyati.....	600
Xolmirzayeva Gulruxsor Maxammetovna	
Интеграция информационно-коммуникационных технологий в зеленую экономику: цифровые технологии для устойчивого развития.....	604
Бозорова Ирина Жуманазаровна	

Xorijiy mamlakatlarda tadbirkorlik subyektlari tomonidan mahalliyashtirish asosida mahsulot ishlab chiqarishning o'ziga xos jihatlari	608
Mirzabaev Xusniddin Muxamadjonovich	
Цифровизация зеленой экономики: синергия технологий для устойчивого будущего	616
Мухаммадиева Кибриё Баходировна, Умарова Надира Рахмановна, Шарипова Зулфия Шокиржоновна, Эшпулатова Хусния Мирғолиб кизи	
O'zbekistonda to'qimachilik mahsulotlari bozori va rivojlanishi	621
Alimxodjayeva Nargiza Elshodovna	
Samarqand viloyatida tikuv-to'qimachilik sanoatining rivojlanish holati va ishlab chiqarish hajmining prognozi.....	629
Ikramova Taxmina Latifovna	
Повышение эффективности управления рисками в проектах государственно-частного партнерства в сфере услуг	639
Айтбаева Гульзада Куанышбаевна	
Surxondaryo viloyati iqtisodiy o'sish darajalarini ekonometrik modellashtirish	645
Pardayeva Ma'rifat Muzaffarovna	
Зарубежный опыт развития экономики ресурсно-сырьевых регионов: модели диверсификации и возможности адаптации.....	654
Севара Кахрамоновна Хакбердиева	
Xizmat ko'rsatish sohasida raqobatbardoshlikni oshirishning ahamiyati	658
Abduvoxidova Mohinur Akmalovna	
O'zbekiston sug'urta bozorida esg va yashil moliya instrumentlaridan foydalanish holati va imkoniyatlari.....	662
Zoyirov Laziz Subxonovich	
Xorazm viloyatida transport xizmatlari ko'rsatishning amaldagi holati tahlili va uni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari	668
Sharipova Bibijon Baxtiyorovna	
Ulgurji savdo qoidalari va chakana savdodan farqli tomonlari	678
Batirova Raxima Abdujabbarovna, Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich	
Xalqaro integratsiya jarayonlarida raqamli iqtisodiyotning o'rni.....	684
Zaripov Xurshid Zakir o'g'li	

XALQARO INTEGRATSIYA JARAYONLARIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING O'RNI

Zaripov Xurshid Zakir o'g'li

Ma'mun universiteti "Iqtisodiyot" kafedrası v.b dotsenti, PhD

Email: xurshidbek.zokirovich@gmail.com

ORCID: [0000-0003-2372-192X](https://orcid.org/0000-0003-2372-192X)

Annotatsiya: Maqolada raqamli iqtisodiyot sohasida rivojlangan mamlakatlar tajribasi va yutuqlari, respublikamizda uni shakllantirish va rivojlantirish omillari hamda muammolari, shuningdek, tarmoqning mamlakatlar iqtisodiyotidagi qo'shilgan qiymat va bandlikni ta'minlashdagi hissassi tahlil etilgan. O'zbekistonda istiqbolda raqamli iqtisodiyotni shakllantirish va rivojlantirish borasida muallifning fikrlari jamlangan.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, raqamli texnologiyalar, internet-texnologiyalar, ijtimoiy tarmoqlar, tarmoq foydalanuvchilari, blokcheyn.

Abstract: The article analyzes the experience and achievements of developed countries in the field of the digital economy, factors and problems of its formation and development in the country, the industry's contribution to added value and employment in the economy, the author's views on the formation and development of the digital economy in Uzbekistan.

Key words: digital economy, digital technologies, Internet technologies, social networks, network users, blockchain.

Аннотация: В статье анализируются опыт и достижения развитых стран в области цифровой экономики, факторы и проблемы ее становления и развития в стране, вклад отрасли в добавленную стоимость и занятость в экономике, взгляды автора на формирование и развитие цифровой экономики в Узбекистане.

Ключевые слова: цифровая экономика, цифровые технологии, Интернет- технологии, социальные сети, пользователи сети, блокчейн.

KIRISH

Iqtisodiy va texnologik taraqqiyotning yangi bosqichi sifatida namoyon bo'layotgan raqamli inqilob insoniyat hayotini shiddat bilan o'zgartirib, keng imkoniyatlar yaratish bilan birga, xalqaro raqobat maydonining yanada keskinlashuv davrini boshlab berdi. Raqamli iqtisodiyot ikki xil turli tushunchalarni ifodalash uchun ishlatiladi. Birinchidan, raqamli iqtisodiyot – bu rivojlanishning zamonaviy bosqichi bo'lib, u ijodiy mehnat va axborot ne'matlarining ustuvor o'rni bilan tavsiflanadi. Ikkinchidan, raqamli iqtisodiyot – bu o'ziga xos tushuncha bo'lib, uning o'rganish obyekti axborotlashgan jamiyat tashkil etadi.

Bugungi shiddat bilan rivojlanayotgan global iqtisodiyot sharoitida raqamli iqtisodiyot o'z rivojlanishining boshlang'ich davrida turibdi, zamonamizning raqamli axborot bosqichiga butunlay o'tishi esa atigi bir necha yilni tashkil etadi. Mamlakatimiz Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2020-yil 28-apreldagi "Raqamli iqtisodiyot va elektron hukumatni keng joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori qabul qilinib, ushbu sohani jadal rivojlantirish bo'yicha muhim vazifalar belgilandi. Iqtisodiyotning barcha sohalarini raqamli texnologiyalar asosida yangilashni ko'zda tutadigan "Raqamli iqtisodiyot – 2030" milliy dasturi qabul qilinib, hayotga joriy etilmoqda [1].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

So'nggi yillarda axborotli jamiyatga o'tish, raqamli iqtisodiyot, bilimlar iqtisodiyoti singari tushunchalarni izohlaydigan ilmiy ishlar va ko'plab ilmiy adabiyotlar paydo bo'ldi. "Raqamli iqtisodiyot" atamasi ikki olim nomi bilan bog'liq – kanadalik iqtisodchi Don Tapskott va amerikalik axborot texnologiyalari (IT) mutaxassisi Nicholas Negroponte. 1995-yilda "Being Digital" kitobida Nicholas Negroponte "raqamli iqtisodiyot" atamasini qo'llagan. U ilmiy asarida uchta kesishadigan media tarmoqlarga (ommaviy axborot vositalari – OAV, aloqa vositalari va kompyuterlar) asoslangan konvergensiya modelini taklif etgan. Bunday birlashish natijasida yangi – raqamli media shakllandi [2].

Zamonaviy taraqqiyotning istiqbolda davom etuvchi yo'nalishlari qatorida katta hajmli ma'lumotlar bilan ishlash texnologiyalari (Big Data), sun'iy intellekt, neyrotexnologiyalar, kvant texnologiyalari, buyumlar interneti, robototexnika va sensorika, raqamli elektron platformalar, bulutli va mobil texnologiyalar, virtual va qo'shimcha reallik texnologiyalari, kraudsorsing, blokcheyn texnologiyalari, kriptovalyutalar, ISO va 3D-texnologiyalar singari raqamli texnologiyalar hal qiluvchi ahamiyat kasb etmoqda.

Raqamli iqtisodiyot hozirgi mavjud sohalarning yarmidan ko'prog'ida beqiyos o'zgarishlarni keltirib chiqarishi ta'kidlanmoqda. Jumladan, Jahon banki ekspertlari fikricha, tezkor internetdan foydalanuvchilar sonining 10 foizga ko'payishi milliy iqtisodiyotlarning yalpi hajmini har yili o'rtacha 0,4–1,4 foizga oshirish imkonini beradi. Dunyoda raqamli iqtisodiyot o'sish sur'atlari yiliga deyarli 20 foizni tashkil etmoqda. Taraqqiy etgan davlatlarda raqamli iqtisodiyotning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi 7 foizga yetgan bo'lib, ular hozirning o'zida raqamli iqtisodiyotning joriy qilinishidan katta naf ko'rmoqda.

Raqamlashtirishning ahamiyati va ta'sirini baholash uchun so'nggi o'n yillikdagi yirik texnologik kompaniyalar va raqamli platformalarning jahon bozoridagi kapitallar ulushini ko'rish kifoya. Jahon iqtisodiyotining globallasuvi va texnologik rivojlanish sharoitida O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishini raqamli iqtisodiyotsiz tasavvur qilish qiyin. Tadqiqotlar natijalariga ko'ra, 2024-yilga kelib global YAIMning chorak qismi raqamli sohada bo'lishi taxmin qilinmoqda. Biroq xalqaro axborot-kommunikatsiya texnologiyalari rivojlantirish indeksi bo'yicha O'zbekiston 170 dan ortiq davlat ichida 103-o'rinni egallab turibdi. Bu esa mamlakatimizda ushbu sohada hali yechimini kutayotgan masalalar va amalga oshirilishi lozim bo'lgan ishlar ko'pligidan dalolat beradi.

TADQIQOT METADOLOGIYASI

Maqola yozilish jarayonida ilmiy mushohada, abstrakt-mantiqiy fikrlash, tizimli tahlil, integratsiyalashgan yondashuv, statistik va mantiqiy tadqiqot usullari, shuningdek, analiz, qiyosiy hamda vaziyatli tahlildan foydalanildi.

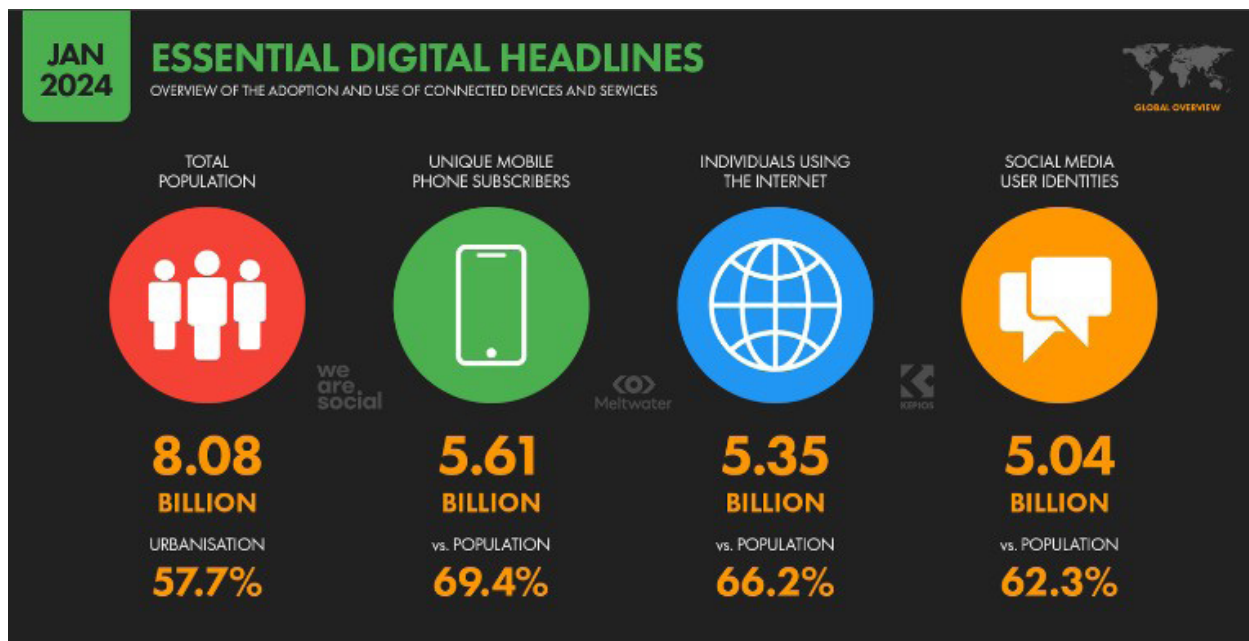
TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) bilimlarni yaratish va ulardan foydalanishda keng qo'llanilishi lozim, chunki ular bilimlarni ishlab chiqaruvchilar hamda iste'molchilarga xizmat qiladi. Birinchi guruhga AKT, ilm-fan va ilmiy-tadqiqot hamda tajriba-konstruktorlik ishlari (ITTKI), ta'lim, yuqori texnologik ishlab chiqarish, nano- va biotexnologiyalarni (mutaxassislar, muhandislar, ilmiy xodimlar, dasturchilar, dizaynerlar, professor-o'qituvchilar va boshqalar) kiritish mumkin. Jahonda innovatsion taraqqiyotda raqamli sektorning ulushi tobora oshib bormoqda. Ayniqsa, bu sohadagi Xitoy tajribasini o'rganish katta ahamiyatga ega. Xitoyning to'rtta raqamli giganti — Baidu, Alibaba, Tencent va Xiaomi (adabiyotlarda qisqacha BATX deb ataladi) raqamli innovatsiyalar bo'yicha global yetakchiga aylangan. Ular raqamli tovar va xizmatlarni eksport qilishda jahonda yetakchilik qilmoqda. 2017-yili "G–20" mamlakatlari iqtisodiyot vazirlari deklaratsiyasida, Xalqaro valyuta jamg'armasi va OECD (Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti) mamlakatlari raqamlashtirishning yalpi ichki mahsulotga ta'sirini o'rganish zarurati haqida kelishib oldilar.

Dunyoda internet tarmog'i foydalanuvchilari va xizmatlari bo'yicha Birlashgan Millatlar Tashkilotining Jahon aholisi istiqbollari ma'lumotlariga ko'ra, hozir Yer yuzida 8,08 milliard kishi yashaydi. O'tgan yilning shu davridan beri dunyo aholisi 74 million kishiga ko'paydi, bu o'sish o'tgan yilning shu davriga nisbatan 0,9 foizni tashkil etdi. Noyob mobil telefon foydalanuvchilari soni 2024-yil boshida 5,61 milliardni tashkil etdi. GSMA Intelligence'ning so'nggi ma'lumotlariga ko'ra, hozirda dunyo aholisining 69,4 foizi mobil qurilmalardan foydalanmoqda. 2023-yil boshidan buyon bu ko'rsatkich global miqyosda 138 million kishiga (+2,5 foiz) oshdi. Hozirda Yer yuzidagi barcha odamlarning 66 foizdan ortig'i internetdan foydalanadi, so'nggi ma'lumotlarga ko'ra, global foydalanuvchilarning umumiy soni 5,35 milliardni tashkil etmoqda. Oxirgi 12 oy ichida internet foydalanuvchilari soni 1,8 foizga o'sdi, bu esa 2023-yil boshidan buyon 97 million yangi foydalanuvchi qo'shilgani bilan izohlanadi. Kepios tahliliga ko'ra, faol ijtimoiy media foydalanuvchi identifikatorlari 5 milliarddan oshib ketgan, bu ko'rsatkich dunyo aholisining 62,3 foiziga teng. [Eslatma: ijtimoiy tarmoq foydalanuvchisi identifikatorlari noyob shaxslarni

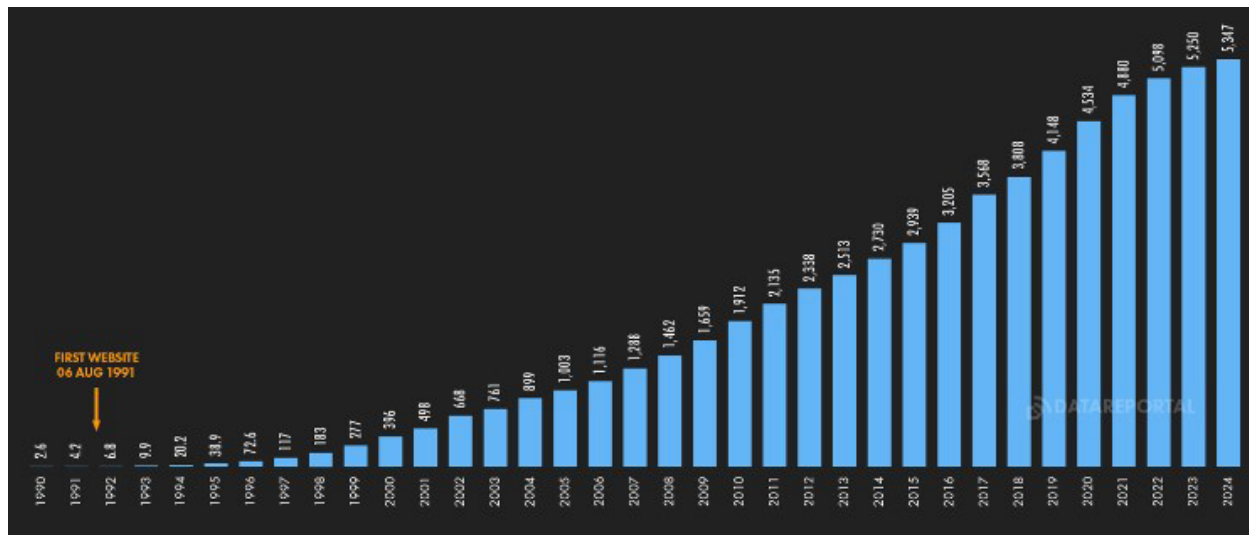

ifodalamasligi mumkin.] O'tgan yil davomida global ko'rsatkich 266 millionga oshdi, bu esa yillik o'sish 5,6 foizni tashkil etdi (1-rasm) [3].

1-rasm. Dunyo bo'ylab raqamli qabul qilish va ulardan foydalanish bo'yicha

Internet o'sishi davom etmoqda. So'nggi ma'lumotlarga ko'ra, internetdan foydalanish 2023-yilda avvalgi yillarga nisbatan biroz sekinroq bo'lsa-da, baribir o'sishda davom etdi. Biroq internet foydalanuvchilari tez sur'atlar bilan "ko'pchilik" maqomiga yaqinlashayotgani sababli — ya'ni dunyo aholisining uchdan ikki qismi allaqachon onlayn bo'lgani uchun — o'sishning bunday sekinlashishi tabiiy hol hisoblanadi. Chunki oflayn rejimda qolayotgan odamlar soni tobora kamayib bormoqda (2-rasm).

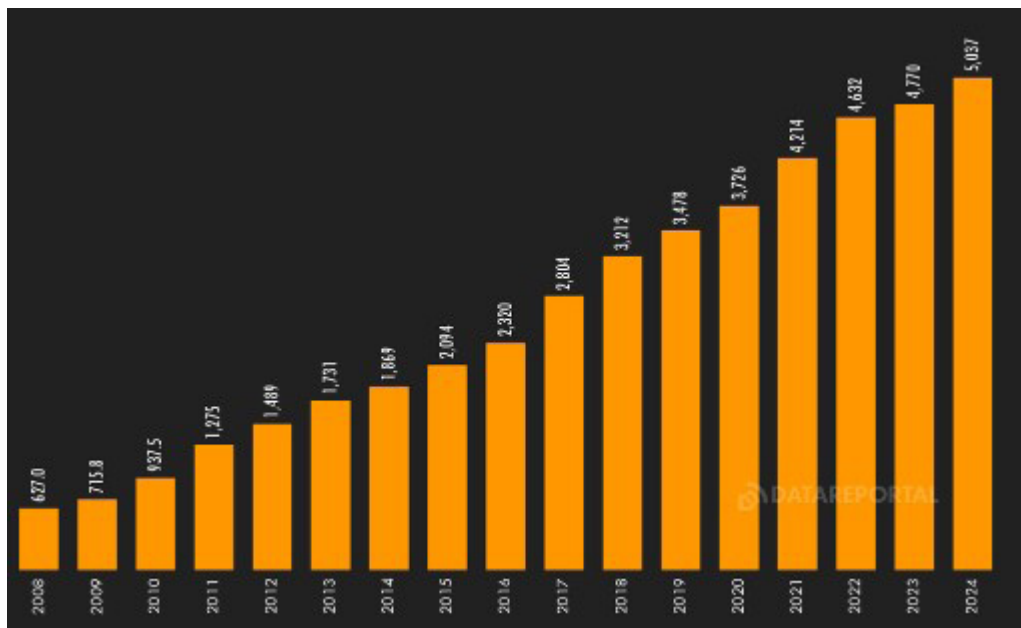

2-rasm. Internet o'sish dinamikasi

ITU, GSMA Intelligence, Eurostat va turli mahalliy hukumat organlarining so'nggi ma'lumotlariga asoslangan tahlilimiz shuni ko'rsatadiki, so'nggi 12 oy ichida internetdan foydalanuvchilar soni 1,8 foizga o'sdi va 97 million yangi foydalanuvchi qo'shilishi natijasida 2024-yil boshida global miqyosda ularning umumiy soni 5,35 milliardga yetdi. Biroq, har yili ta'kidlab kelganimizdek, internet foydalanuvchilari haqidagi raqamlarni yig'ish va ular bo'yicha hisobot berish murakkab jarayon hisoblanadi. Ko'plab mamlakatlar hali o'zlarining eng so'nggi ko'rsatkichlarini e'lon qilmaganligi bois, bizning so'nggi ma'lumotlarimiz oxirgi oylardagi haqiqiy jami va o'sish sur'atlarini biroz past baholashi mumkin.

Ijtimoiy tarmoqlar foydalanuvchilarining o'sishi so'nggi 12 oy ichida ham 10,1 foizlik sur'atda davom etdi. Shu bilan birga, e'tirof etish joizki, 2023–2024-yillar oralig'idagi o'sish sur'ati pandemiyadan oldingi darajadan yuqori bo'lib qolmoqda (3-rasm).

3-rasm. Ijtimoiy tarmoqlar tarixi

Shanxay ijtimoiy fanlar akademiyasi ekspertlari dunyoning eng raqobatbardosh raqamli iqtisodiyotiga ega davlatlar bo'yicha Global Digital Economy Competitiveness Development Report (2024) hisobotini e'lon qildi. Unga ko'ra, raqamli iqtisodiyot sohasida yetakchi davlatlar quyidagilar: AQSH, Singapur, Xitoy, Buyuk Britaniya, Finlyandiya, Janubiy Koreya, Yaponiya, Niderlandiya, Avstraliya va Germaniya [5]. Shuningdek, global reytingning 2025-yildagi holatiga ko'ra eng yuqori kapitallashuvga ega Top-10 kompaniyalar ham e'lon qilindi (1-jadval) [6].

1-jadval. Eng yuqori kapitallashuvga ega top kompaniyalar

Tashkilot nomi	Kapitalizatsiya	Davlat	Soha
Nvidia	\$4,302 trln	AQSH	grafik prosessorlar ishlab chiqaruvchi
Microsoft	\$3,782 trln	AQSH	Dasturiy ta'minot
Apple	\$3,529 trln	AQSH	Elektronika, axborot texnologiyalari
Alphabet Inc.(Google)	\$3,049 trln.	AQSH	Internet
Amazon	\$2,466 trln.	AQSH	Chakana savdo
Meta (Facebook)	\$1,960 trln.	AQSH	Internet
Broadcom	\$1,630 trln.	AQSH	Neft-gaz
Saudi Aramco	\$1,578 trln.	Saudiya Arabiston	Neft-gaz
TSMC	\$1,393 trln.	Taiwan	Texnologiya
Tesla	\$1,386 trln	AQSH	Elektron transport vositalarini.

Ushbu jadvaldan ko'rinib turibdiki, dunyoning Top kompaniyalarining 10 tadan 8 tasi AQSHga to'g'ri keladi. Bu yuqorida keltirilgan Global Digital Economy Competitiveness Development Report (2022) natijalarini tasdiqlaydi. Shuningdek, jadvalda qayd etilgan Top-10 kompaniyaning yettitasini (Apple Inc., Microsoft, Alphabet Inc. (Google), Amazon Inc., Tesla, Meta (Facebook), TSMC) raqamli iqtisodiyot sohasida faoliyat yurituvchi yoki unga sezilarli darajada aloqador korporatsiyalar tashkil etadi. Ularning umumiy kapitallashuvi qariyb 8,4 trillion dollarga teng bo'lib, bu ko'rsatkich bo'yicha ular yalpi ichki mahsulot hajmida AQSH (25,34 trillion dollar),

Xitoy (27,08 trillion dollar) va Hindistondan (11,7 trillion dollar) keyingi o'rinlarda joylashadi. Demak, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bugungi kunda rivojlanayotgan mamlakatlar uchun suv va havo kabi zaruriy ehtiyojdir.

Bugungi kunda dunyo aholisining soni 8 milliardga yaqin bo'lib, ularning qariyb 60 foizi internet tarmog'idan foydalanadi. Bu esa o'z navbatida 5 milliarddan ortiq ishtirokchiga ega ulkan bozor demakdir. Biroq rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar, shuningdek, shahar va qishloq aholisi o'rtasida axborot texnologiyalaridan foydalanish darajasida sezilarli tafovut saqlanib qolmoqda. Respublikamizda esa raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishda aholining bu sohadagi savodxonlik darajasi, internet tezligi, chekka hududlarda tarmoqdan foydalanish imkoniyati, infratuzilma yetishmasligi va malakali mutaxassislar taqchilligi asosiy muammolar sifatida namoyon bo'lmoqda [7].

Shuni alohida ta'kidlash joizki, qaysi davlatda raqamli iqtisodiyot elementlari — internet tarmog'i va uning servislaridan samarali foydalanish tizimi yaxshi yo'lga qo'yilgan bo'lsa, o'sha davlatlarda yirik kompaniyalar ham ko'p bo'ladi. Bu esa bevosita aholining moddiy turmush darajasining o'sishiga olib keladi. Yuqorida qayd etilgan kompaniyalar jadvali ham asosan raqamli iqtisodiyot bilan bevosita bog'liq korporatsiyalarni o'z ichiga oladi. Ularning aksariyati AQSH va Xitoy kompaniyalaridir.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) jadal rivojlanishi mamlakatimizdagi korxonalar va kichik biznes subyektlariga bevosita ta'sir ko'rsatibgina qolmay, balki ularning ish yuritish faoliyatini tubdan o'zgartirayotgan muhim omilga aylanib bormoqda. Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, ma'lumotlarning erkin almashinuvi bozor iqtisodiyotiga tezkor o'tish va jamiyatning ijtimoiy hayotini yaxshilashga ijobiy ta'sir etadi. Internet tarmog'i va AKT kundalik hayotga tez sur'atlarda kirib kelayotganini inobatga olsak, yangi texnologiyalar va bilimlarni o'z vaqtida o'zlashtira olmagan biznes subyektlari, hatto mamlakatlar ham ertangi kunda bozordagi ulushini sezilarli darajada yo'qotishi va globallashuv natijasida yuzaga kelayotgan raqobatda inqirozga uchrashi tabiiydir.

Davlatimiz rahbari ham bu masalaga alohida urg'u berib, shunday degan edi:

"...yurtimiz xalqaro axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini rivojlantirish indeksi bo'yicha 2019-yilda 8 pog'onaga ko'tarilgan bo'lsa-da, hali juda orqadamiz. Aksariyat vazirlik va idoralar, korxonalar raqamli texnologiyalardan mutlaqo yiroq. Albatta, raqamli iqtisodiyotni shakllantirish zarur infratuzilma, katta mablag' va mehnat resurslarini talab etishini yaxshi bilamiz. Biroq qanchalik qiyin bo'lmasin, bu ishga bugun kirishmasak, ertaga kech bo'ladi. Shu bois raqamli iqtisodiyotga faol o'tish — kelgusi 5 yildagi eng ustuvor vazifalarimizdan biri bo'ladi" [8].

Raqamli texnologiyalar nafaqat mahsulot va xizmatlar sifatini oshiradi, balki ortiqcha xarajatlarni qisqartiradi. Eng muhimi, ular korrupsiya balosini bartaraf etishda ham samarali vosita hisoblanadi. Shu bois davlat va jamiyat boshqaruvi, ijtimoiy sohada raqamli texnologiyalarni keng joriy etish orqali natijadorlikni oshirish, bir so'z bilan aytganda, odamlar turmush darajasini keskin yaxshilash mumkin.

Shu o'rinda qayd etish lozimki, mamlakatimizda raqamli iqtisodiyotning ayrim elementlari allaqachon muvaffaqiyatli joriy etilgan. Masalan, hujjatlar va kommunikatsiyalar keng ko'lamda raqamli shaklga o'tkazilmoqda, elektron imzodan foydalanish kengaymoqda hamda davlat bilan muloqot jarayonlari tobora ko'proq elektron platformalar orqali amalga oshirilmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Shuni ta'kidlash joizki, raqamli iqtisodiyot rivojlangan davlatlar taraqqiyotining ajralmas sohasi hisoblanadi va unga berilgan e'tibor o'z natijasini bir necha barobar ortig'i bilan qaytaradi. Rivojlangan davlat maqomiga erishish uchun raqamli iqtisodiyotga e'tibor bugun har qachongidan ham muhimdir. Buning uchun ushbu yo'nalishda bir qator ustuvor shart-sharoitlar va yo'nalishlarni amalga oshirish zarur.

Birinchidan, raqamli texnologiyalar barqaror faoliyat yuritishi uchun institutsional muhit va zamonaviy infratuzilmani yaratish talab etiladi. Davlat xizmatlari, iqtisodiyotning real sektori, sog'liqni saqlash, davlat kadastri va boshqa sohalarida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish hamda respublika hududini bosqichma-bosqich global internet tarmog'iga to'liq ulash muhim vazifadir.

Ikkinchidan, kadrlar tayyorlash ko'lamini kengaytirish va zamonaviy bilimga ega dasturchilar hamda muhandis-texnik mutaxassislarni yetishtirish dolzarb masala hisoblanadi. Ta'lim tizimining barcha bosqichlarida xalqaro andozalarga mos axborot texnologiyalarini o'qitish, xorijiy hamkorlar bilan birgalikda "1 million dasturchi" kabi loyihalarni amalga oshirish katta ahamiyatga ega.

Uchinchidan, raqamli iqtisodiyotning ilmiy-nazariy bazasini mustahkamlash va "Raqamli ishonch" jamg'armasi mablag'lari hisobidan ilmiy faoliyatni qo'llab-quvvatlash lozim. Shu bilan birga, aholining keng qatlamlari o'rtasida raqamli savodxonlikni oshirish, ularni axborot texnologiyalarini o'zlashtirishga keng jalb etish maqsadida seminarlar, kurslar va boshqa ta'limiy tadbirlarni yo'lga qo'yish zarur.

To'rtinchidan, raqamli iqtisodiyot talablariga moslashgan mehnat bozorini shakllantirish, uning mobillicini ta'minlash va mutaxassislar malakasini doimiy oshirib borish talab qilinadi.

Beshinchidan, xalqaro hamkorlikni kuchaytirish, yetakchi texnologik kompaniyalar bilan qo'shma loyihalarni amalga oshirish hamda innovatsion ishlanmalar uchun zamonaviy ilmiy-ishlab chiqarish laboratoriyalarini tashkil etish dolzarb ahamiyatga ega.

Xulosa qilib aytganda, raqamli iqtisodiyot nafaqat iqtisodiy o'sish va barqarorlikni ta'minlaydi, balki jamiyat hayotining barcha jabhalarini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqadi. Shu bois O'zbekiston uchun raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish strategik ustuvor yo'nalish sifatida qaralishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M Mirziyoyevning qarori, [http://www. https://lex.uz/docs/4800657](http://www.lex.uz/docs/4800657)
2. G'.M. Porsayev, B.Sh. Safarov, D.Q. Usmanova Darslik 2020. Raqamli iqtisodiyot asoslari (7-8)
3. Digital Around the World in 2022 <https://www.datareportal.com/reports/digital-2022-global>
4. Digital 2022. Global overview report- <https://www.datareportal.com>
5. Топ-10 самых конкурентоспособных цифровых экономик мира <https://www.vesti.ru/finance/article/1271238> 6. Топ-10 компаний по уровню рыночной капитализации в 2022- <https://companiesmarketcap.com/>
6. F.Mulaydinov, A.Kadirova, G.Melibaeva, O.Akhmadjonov. Advantages Of The Transition To A Digital Economy In The Innovative Development Of Uzbekistan. Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems. Volume 12, Issue 6, 2020.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M Mirziyoyevning Oliy Majlisga murojaatnomasi // 2020-yil 25-yanvar.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>